

BANUL

PROPRETAR-FONDATOR
LUCAN COSTIN

Literară

REDACTOR-ADMINISTRATOR
GH. LICĂ-OLT

RIDACȚIA și ADMINISTRAȚIA
Caransebeș — Str. Horia Nr. 16

Apare sub conducerea unui COMITET
Se primesc numai articole semnate, iar manuscrisele nu se înapoiază.

Abonamentul anual lei 100; Autorități lei 200
In străinătate prețul dublu
Locul de judecată Caransebeș

A murit Majestatea Sa Regina Maria !..

În momentul când numărul acesta vedea lumina tipului, glasuri de ciopot au pornit să sune jlnic, anunțând tuturor încetarea din viață a mlt iubitei noastre Mame, M. S. Regina Mari.

Augusta Mamă a închis ochii pentru vecie la caelul Pelisor din Sinaia, în ziua de 18 Iulie 1938, ora 17,38, de față fiind și Iubitul nostru Rege Carol al II-lea.

Distisa Ocrotitoare a răniților, M. S. Regina Maria a murit cu două zile mai înainte de ziua în care a murit și gloriosul Său soț Regele Ferdinand, dela moartea căruia se împlinesc 11 ani.

Veșea aceasta zdrobitoare a căzut ca trăznetul asupra celor ce au Iubit-O și s'au bucurate mângâerea Sa plină de bunătate.

Nunai vorbim de cei cari au cunoscut o până încele mai firave coarde ale sufletului, prin finea operelor literare, pe cari Mărcuța și Talerata Scriitoare, M. S. Regina Maria ni le-a lăsat ca amintire și sfântă mărturie a sufletului său nobil.

Totă tara plânge cu adânc regret și cu cernică pioșie, moartea nobilei sale Protecătoare, M. S. Regina Maria, care a Iubit-o și a descris-o cu atâta măiestrie în lucrările Sale.

Dumnezeu s'O ferească în ceruri, căci

M. S. REGINA MARIA

Octavian Goga

— (1881—1938) —

S'a săvârșit pe acest pământ omul „Octavian Goga”
...Căci în pământ vom merge și toți iarăși pământ ne facem...

Atunci, când o generație de scriitori se apropie de vecinicia morții, altă generație ni-o dăruia Viața prin anii 1875-1885. O generație, care în mare parte contemporană încă.

Pe firmamentul ardelean strălucia o oacheșă stea... luceafărul de mâine al Ardealului — Octavian Goga.

Mare a fost pleiada tinerilor scriitori ardeleni, mare le era sufletul!

Ardealul îi creștea și brazii românismului se ridicau falnici.

Intre cei dintâi cel mai viguros om tânăr ardelean era „Octavian Goga”.

Figură blajină, visătoare... cu ochii departe spre orizonturile românismului.

Din viața patriarhală a unei familii preotești dela țară „Octavian Goga” se desțelinează zi cu zi și cu sufletu-i vârnos se aruncă în valurile vieții.

De aici începe pentru

„Octavian Goga” „vitae dura lex” Dela plâpândul Nicu Otavă până la furtunosul „Octavian Goga” a trecut o etapă, o viață sobră, aspră de spartanism național.

Neaos, cu fruntea înaltă și ochii de acvilă uriașă a început să domine întreg Ardealul.

Ziaristul — poetul era bine legat într'un organism savuros de luptă...arivism și optimism.

Reîntors acasă în Ardeal pe aceleași căi ale tinereții pe cari plecaseră în noianul străinilor...iarăși dă târcoale casei patriarhale din Rășinari povestindu-li flăcăilor, însurățeilor și moșilor din ulițele Rășinarilor ce mare e și ciudată lumea asta unguerească, în care românii n'au loc sub soare.

Și iarăși se întoarce Goga în cetatea „Lucafărului” din Budapesta, unde îl aștepta Octavian Tăslăoanu, care s'a distanțat complet mai târziu de tovarășul său Goga și s'a abrutizat până în coate în cel mai feroce materialism, am putea zice

clasic... față de idealismul clasic a lui „Octavian Goga”.

Și anii trecură. „Milenara” Ungarie jubilă cu aparențele-i de mare stat european. Jugul opresorilor e tot mai greu.

Națiunea română se fortifică pe forturile și contraforturile naționalismului sobru și intrinsec.

Mișcarea socială economică — politică — culturală, secondată de frumoasa, noua și vivacea literatură ardeleană — desparte caracterele ambigue și ahtiate de materialism de caracterele oțelite, gata de luptă pe viață și moarte.

În fruntea tuturor sta un comandor ager... Octavian Goga.

Nici Vasile Lucaciu, nici alții n'ar fi realizat ceva în vechiul regat fără cuvântul lui Goga! Anii de grea cumpănă ai războiului de întregire națională au trecut.

Octavian Goga alături de marii bărbați ai României era zbuciumatul diplomat.

Și încă un diplomat european.

Bărbatul de stat al Ro-

Crepuscular

Mărgăean crepuscular topit
Din munți
Se scurge leneș pe răzoare,
De pe bronzate ramuri de-aluniș
Îl strânge noaptea'n poală pe furis,
Pe-o cărăruie trece somnul aromit,
O-apucă agale printre ierburi
Cu mâna lui de înger fâlfâind.
Pe toate să le știe adormind...

Prin înălțimi plutește un punct,
Coboară'n cet
Aproape-mai aproape spre vârful unui turn
Și punctul crește într'un bulgăre bizar
Cu aripi dantelate de jurjurul crepuscular
Și ca un simbol din cine știe ce țărîm
Pe-un colț stingher de cruce
O bistă parză'n cuibul ei s'a așezat
Iar puilor un șerpișor li-a aruncat...
Și pliscul aurit spre mama ei l'întind
Și-i dau fărîmă de viață rapacelui lor jind.

Apus trandafiriu de soare
Prin vidul calm,
Pe culmi:
Rubine și safire,
Prin crengi de ulmi
O boare
Sărută picurii de-argint.
Din cupa lui
Amurgul blând
Atâtea flori le'mbiel
Prin firele de mărgărint,
Din schitul singuratic
Glas cadențat de bronz
Se stinge'n cet — în fund
Ca duhul unui muribund...

Lacrimă zăvoaiele
Stropite'n cet de umbre și de vis
Lung mijesc pădurile
Ca într'un basm adânc de paradis.
Freamătă pe căi în sus
Un psalm sfios de boare
Până un buciom îi adoarme dus
În trandafiriu calm de soare,
Când norii catifelaji în roșii draperii
Tiviți cu aur și cu ochiuri negre-azurii
Se joacă cu suvița bătrânului lor tată,
Când uluit ciobanul stă cu fața'mbujorată.

Lucian Costin

mâniei mari, Moderne, U-

nite.
Marele maestru al sufletului românesc, ctitorul între ctitori ai României Mari.

Voevodetele de astăzi și de mâine, s'a săvârșit obosit de atâtea zbuciumare trupească și sufletească în plină viață cu cei 57 de ani.

Destinul crud n'a vrut să îi hărăzească încă vr'o 2-3

decenii ca liniștea bătrâneții s'o savureze într'un lung apus de soare.

Octavian Goga a fost un mare creator.

Era un munte massiv de suflet, un supraom.

Dăltuia cuvântul ca cel mai clasic sculptor; nimeni nu-l secondă, imita.

Nici o fibră nu-i putea smulge cineva din figura

uite de necazuri luase drumul cârciumei.

Și nu rareori, Rafirița îl găsea adormit pe scaunul lângă ușa de esire a peronului, chiar când circulația trenurilor era mai în toiu, ca să dea dovadă, că ele e credincios serviciului.

— Ionță, iar ai luat luleaua neamului. Or să te dea afară tocmai acum când să ieși și tu la pensie.

Am vorbit cu domnu' șef și-a spus că peste un an, să n'arnici-o grijă că te scoate la pensie.

— Lăă Rafirițo, bun e Dumnezeu, dreptatea noastră e în ceruri. Un an trece repede, apoi știi că tot mai avem ceva economii la bancă.

Bea și eu să mai uit de neazuri.

Totui Rafira era nemulțumită să în acest crășel

toate localurile sunt închise la ora unu noaptea.

Petrecherile se fac mai mult în familie.

Timpul trece repede și soții Bozdog speră într'o minune.

Minunea n'a întârziat să vie. Într'o zi, coboară în gară un „domn inspector general“ ce-l cunoscuse pe Bozdog ca acar.

Bozdog îi spune toată tragedia lui și într'o săptămână e repus în serviciul de acar, tot la gara acela mică din regat.

— Rafirițo, să dai acatiste la biserică și drept mulțumire lui Dumnezeu, n'o să mai iau luleaua neamului până nu trec și cele câteva luni, cât mai am până la pensie.

Gheorghe Lică-Ciț

Cocnu Răducan și lancu Șibian

— BALADA —

Baladăcu caracter mixt; haiducesc cu figura lui lancu Șibian și domestic prin acțiunea și personajul cocnului Răducan. Balada aceasta e de origine ardeleană și de echime mai recentă. Elementele artistice se mențin destul de fragede.

Plecat-u Doamne plecat
Răduca la eununa,
Imi pleă la Sâmedru
Și-mi junge la Sâmpetru,
Imi pleă în zi de iarnă
Și-mi jungea în zi de vară
Cu vr' treizeci de cară mari
Și la e cu armăsari,
Cu sozoale argintite
Și cu lăne aurite
În mătăsă'nvaluite,
Cu dianant împupite,
Dară lancu Șibian
Om iste și cam viclean
Ori era cumetru mare
Și era în de ajutorare.
Ei mergea și tot mergea
Pân'la țară ajungea
Colo'n țara latinească
Ca mireasa s'o găsească.
Când la șocru au sosit
Oaspeți li s'a ivit,
Dară soacră s'a gândit
Despre mire l-a pofțit
Să-i descue porțile
Să-mi întredărutele
Câte chei toate cerea
Să-i descue tu putea
Mirele se sușara,
Dară lancu Șibian
Om viteaz și cam viclean
Învăță pe Răducan
Mirele căluși-i oprea,
Repede se repzea
Peste poartă el sărea
Și din luntru deschidea,
Nunta'n curte să băga
Apoi șocru porunceă,
Slugi staul deschidea
Și ducea trei bidivii
Mândri iuți ca niște zmei
Și din gură așa-mi grăia;
Oaspeți pofța mea
Să ne vină mirele
Ca să vada nunțile
Și să-mi ia acest bidivi
Să încalece pe toți trei
Mai întâi pe cel bătrân
Cel bătrân că-i mai păgân
Ș'apoi pe cel mijlociu
Fiindcă ăla-e mai trufiu
Pe urmă cel mijlociu
Să-l vedem că-i voinicel

Și dacă imi va ghici,
Cu ce pote trăi,
Mireasa își va dobândi
Răducan când avzea,
Tare mi se îrgozea
Dară lancu Șibian
Dascălul lui Răducan
Încă sta în grije mare
Să nu păta vre-o ocară
Și atunci imi grăi;
Răducane nu te speria
Zi-li ca să facă foc
Foc cu flacără deloc
Să se aducă într'un troc
Ovăs cam gălbicior
Și'n traltul lăptișor
Răducan îl asculta
Slugile toate gâta
Bidivii se răsnea
Cel bătrân curea la foc,
La ovăs cel de mijloc
Iară cel mai mijloc
Cure drept la lăptișel
Șocru mare se mira
„Să trăiască“ tot striga,
Nunta'n curte să imi intră,
Soacră mare iese'n cale
Cu o pâine și cu sare,
Dară șocru mare vine
Cu trei fete după sine
Și la mire se uita
Și din grai îi cuvânta:
Numai una e mireasă
Pentru Răducan aleasă
De v'o vrea s'o dobândească
Trebuie s'o și cunoască
Răducan în grije se băga,
Că nu e lucru de șagă
Cine poate să le aleagă
Apoi lancu Șibian
Om viteaz dar și viclean
Mărul de aur scotea
Toți privea se minuna
Să trăiască toți striga
De ospăt se apuca,
Multe zile ospăta
Când a șaptea zi trecea,
Răducan în gând avea
Ca să plece către casă
Să-și ducă a sa mireasă
Dară soacră la plecarea
Ce plângea în jale mare
Pe Răducan îl chemă

Și-i cerca în pofta sa
Ca să-i rupă o cheutoare
Dela piept cu durere
Ginerile ce făcea
Nu o cheutoare rupea,
Ci cămașa sfârâma;
Apoi soacră se mânia
Și așa îl blestema:
Să nu poți pe murg ședea
Și când casa-ți vei vedea
Să te întorci cu capul jos
Unde e locul mai frumos
Că ți-am dat degetul mic
Ca să rupi numai un pic
Tu fuseși și mai voinic
Spintecași chimeasa mea
Îți nați joc de soacră ta,
Ghinerele ce grăește
Tăce și din cap clătește
Și-și deschide porțile
Și'ntoarce nunțile
Răducan acasă grabea
Către curte când era
Bidivi încăleca
Și când Doamne el cerca
Pre bidivi se așeza
I se arătă o nălucă,
Groază mare îl apucă
Svârle, sare se izbește
Și pre mire îl trânteste
Și mireasa atunci grăește:

Să fii maică aluișită
Că-ți fu voia împlinită
Să mă știi tu văduvită
Dar atunci pre pamânt
Mari minuni făcea un sfânt
Ș'apoi lancu Șibian
Mult pălind pe Răducan
Călăreți trimise'n țară
Ca să-l afle'n zi de vară
Călăreții se poinea
Și pre sfânt îl întâlnea
Și mireasa îi zicea
Doamne sfinte și părinte
Cântă-ne sfinte cuvinte,
C'al meu mire a murit
Un bidivi l-a trântit
Roagă la cer ca să învie
Sfântu la cer se ruga,
Mirele începea a mișca
Când de mână îl lua
Mirele viu se scula
Sfântului toți se'nchina,
Șapte zile ospăta.
Nunta lor se sfârșea
Și la mulți ani să trăiască
Fiți voi mai cu voie bună
Dela mine cu-o minciună.

Auzită dela Petru Nan din
Slatina-Severin

Dela constructivismul Văcăreștilor până în prezent

Evoluția limbei noastre a trecut din fază în fază atât de repede, că puțini își dau seama, căror momente trebuie să le atribuim vivacitatea și plasticitatea ei.

Această evoluție o aflăm în cea mai mare fermentație a poporului nostru, care avea nevoie de o puternică expansiune a efluviiilor de sentimente și anume în ultimul secol, cel al XIX-lea, secolul glorios al tuturor evenimentelor mai mari din istoria noastră națională.

Dela înfiripările lirice ale poezilor Văcărești — duioase și simpatice prin alururile de lirism, cu o vădită tendință de exteriorizare a celor mai subtile sentimente ce îl pot predomina pe poet — am trecut la constructivismul mai amplu a lui El. Rădulescu, Depărățeanu, D. Bolintineanu, G. Șion, Gr. Alexandrescu, Andrei Mureșianu, Iacob Mureșianu, etc. etc., până la acela care domină epoca sa timp de patru decenii.

Intensitatea și varietatea sentimentelor ajunseră la maturitatea de expresiune și exteriorizare concomitent cu desbararea aproape completă și izolarea infiltrațiilor străine în casele conservative ale claselor sociale suprapuse.

O nouă generație se ridică, cea antepășoptistă, care n'a avut nici o nevoie de idolatrizarea unui cult lingvistic străin.

Geniul tânăr al poporului se reîncarnează din propriile surse.

Poezia lui Cârlova ca și a lui Dimitrie Bolintineanu ori Gr. Alexandrescu e expresia unei lupte de interior, care are nevoie de subtilizarea sentimentelor în cea mai gingașă formă, care retro- na atunci toate gerurileli-

terare fără excepție. Constructivismul la toți antepășoptiștii și postpășoptiștii e ce-i drept, chiar la prima vedere ceva muncit, dar muncit cu ardore, cu sete pentru un tendenționism.

Din acest tendenționism a evoluat tradiționalismul, care i-a imprimat constructivismului anumite modele, anumite criterii de constructivism interior și exterior, moștenire, ce a primit-o și Vasile-Alexandri.

Dela distanță poezia pașoptiștilor se observă imediat în toată tectonica ei, ori că ar iscăli-o Grigore Alexandrescu sau Șion sau Vasile Alexandri, ultimul are meritul cel mai colosal: Vasile Alexandri încheie epoca sa, deși alții, ca Artur Stavri, l-au supraviețuit până aproape sub ochii noștri. Acest curent de constructivism tr e c e la unii scriitori și în secolul nostru, după ce și-a fixat rădăcinile în semănătorismul regenerativ. Vasile Alexandri are meritul cel mai incontestabil de a fi primit moștenirea și de a fi prime-nit-o în cele mai evocatoare forțe ale lirismului. Natural, că vasta cultură literară a lui Vasile Alexandri nu poate fi pusă în cumpănă cu cea a contemporanilor săi, drept aceea și predominantă dânsul întreaga sa epocă.

Dacă poetul s'ar fi împiedecat în structura de sintetizare și expresivitatea poemelor sale, desigur că nu i-ar fi pus o bază serioasă nici teatrului, ba nici poeziei.

Din cadrul acestei epoci se ridică însă sus de tot marele maestru Mihail Eminescu, care e cel mai mare și mai expresiv geniu al contemplațiunii românești.

Încă la apariția sa rupe

zăgazarile unui conservatism și concepe o nouă eră de ascensiune a lirismului nostru.

Eminescu e individualitatea aceea, care e la răscrucea trecutului, a prezentului și viitorului poeziei române.

Dominând întreaga pleiadă a galeriei antecesorilor săi, a contemporanilor și a tuturor talentelor tinere din întreaga țară, e încă în viață providențialul și precoccel precursor al forțelor noastre lirice.

Dacă poezia eminesciană e un produs al intensității sentimentelor, dacă această expresivitate are acel polen de parfum eminescian, nu constructivismul ei e singurul mijloc de exteriorizare, ci nuanțele și modulațiile de interior i-au dat în afară forța de creațiune.

Deci în interiorul poetului trebuie să găsim specificul eminescian, căci dacă ar fi numai după exteriorizări să ne orientăm asupra lirismului eminescian, atunci ni-ar impune poate și imitatorii ori discipolii săi.

Simplitatea și armonia eminesciană sunt factori, cari l-au suprapus și în constructivism tuturor.

În orice nuanță își impune și îl simți ori de ar figura numele său la o poezie a sa ori nu.

Tocmai în momentele când eminescianismul era în eflorescenta sa de romantism tradiționalist și când mulți oboseau în persistența lor de a-l capta complex în interiorul lor, apare o altă figură masivă a liricei noastre, poetul Gh. Coșbuc, alături de tovarășul său Ștefan Iosif. Ambii predomină o scurtă durată forța liricei noastre prin nouitatea expresivității, intensitatea și varietatea sensibilității.

Și ei stau în strânsă legătură cu masele, Iosif însă se interiorizează cu vremea complex în sine și devine un izolat al soartei, pe când Coșbuc plin de obiectivism taie braze largi în răzvoarele lirismului ținând în cumpănă eminescianismul alături de coșbucismul său.

Școala măștrilor lirici de astăzi a abandonat aproape complex vechia școală eminesciană — coșbuciană și printr'o fază critică de transformism am ajuns acolo astăzi, ca să putem afirma, că toate curentele vechi s'au depersonalizat.

În perioada de astăzi văd o emancipare fățișă de independență și varietate.

Ce-i drept, nici un curent nu se reliefează pentru a putea domina. Toate converg însă într'acolo de a se impune și a personaliza opera în câșiva intereseși.

Varietatea și invențiunea poetică a apucat-o razna după alte criterii de constructivism.

Lucian Costin

(Urmare'n numărul viitor)

